

Stanovisko výkonného výboru APSPC

k návrhu novely školského zákona – změna v poskytování podpůrných opatření - další pedagogický pracovník u žáků se zdravotním znevýhodněním.

V Závěrečné zprávě z hodnocení dopadů regulace podle obecných zásad, kterou vypracovalo ve spolupráci s MŠMT oddělení RIA a která se věnuje zdůvodnění změn ve školském zákoně, se v oddíle pod názvem SHRNUTÍ ZÁVĚREČNÉ ZPRÁVY RIA, kapitola A ¹ Institucionalizace speciálních pedagogů a školních psychologů se na str. 35 píše následující:

„V § 16 odst. 2 písm. h) se ruší možnost využití podpůrného opatření další pedagogický pracovník ve všech školách. Tato změna po přechodném období reaguje na reformu financování regionálního školství od 1. ledna 2020 prostřednictvím maximálního týdenního počtu hodin vyučování, který umožňuje využívat tandemovou výuku nebo dělení hodin. Podpůrná opatření spočívající ve využití dalšího pedagogického pracovníka poskytovaná na základě doporučení vydaných přede dnem nabytí účinnosti novely školského zákona, se řídí podle dosavadních právních předpisů.“

APSPC upozorňuje na to, že podpůrné opatření „další pedagogický pracovník“ je významným podpůrným opatřením u žáků, kteří vyžadují vysokou míru podpory a bývají zařazeni do 4. nebo 5. stupně PO. Podpora dalším pedagogickým pracovníkem se doporučuje v případě, že není možné zajistit adekvátní podporu ve formě jiného dostupného podpůrného opatření.

V praxi postrádáme nějakou formu „speciálních“ tříd v běžných ZŠ, kde by se žákům dostalo, zejména v počátcích vzdělávání, potřebné výuky s podporou speciálních metod práce (např. výuka českého jazyka jako cizího u žáků s těžkým sluchovým postižením, modifikace výuky cizích jazyků, podpora při modifikaci učiva a úpravy učebních plánů u žáků s mentálním postižením). Takové třídy jsou potřebné zejména v lokalitách, kde dostupnost speciálního vzdělávání je nedosažitelná (nejde jen o třídy zřízené pro žáky s LMP, ale také o třídy zřízené pro žáky s jinými typy znevýhodnění). Pozice dalšího pedagogického pracovníka tak umožňuje tuto situaci částečně vykompenzovat. **Jedná se o podporu výhradně v době plnění povinné školní docházky, která je v ČR povinná.**

¹ (viz elektronická knihovna Úřadu vlády (eKLEP) - „Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů“, 31.července 2024)

Další pedagogický pracovník je doporučován zpravidla v následujících situacích:

1. Vzhledem k dřívějším opatřením MŠMT zavedeným ve třídách a školách logopedických, které přišly o možnost získání personální podpory z financí PHmax na asistenty pedagoga jako ostatní školy zřízené podle §16 odst. 9 ŠZ a s ohledem na složení žáků v těchto třídách bylo nezbytné zajistit personální podporou jinou cestou. Není v silách samotného učitele zvládnout výuku žáků, u kterých stále ještě probíhá diferenciální diagnostika, která často ukáže, že řečová vada je symptomem zcela jiného postižení nebo existuje v komorbiditě s dalšími zdravotními obtížemi. V logopedických třídách nejsou vzdělávání žáci s dyslálií!
Např. Žák se sluchovým postižením nemůže docházet do ZŠ pro sluchově postižené z důvodu obtížné dostupnosti nebo naplněnosti kapacity této školy a internátní pobyt je pro rodiče neakceptovatelný. Zajištění optimálního vzdělávání v běžné ZŠ by bylo bez kvalifikované personální podpory pro něj i pedagogy velmi obtížné. Zároveň je pro vzdělávání daného žáka žádoucí snížený počet žáků ve třídě, ale také zajištění speciálněpedagogické a logopedické péče.
2. Další pedagogický pracovník u žáků, kteří jsou zařazeni do třídy běžné základní školy. Může jít např. o žáka s LMP, s PAS, se závažnou vadou řeči, s tělesným postižením, se závažným zdravotním onemocněním, se závažnými psychickými obtížemi, se smyslovým postižením, případně s kombinací uvedeného. Uvedené žáky nelze zařadit do systému speciálního vzdělávání (např. naplněná kapacita, nedostupnost, zákonní zástupci si přejí, aby se jejich dítě vzdělávalo v běžném vzdělávacím proudu). Výukový plán nebo požadavky na průběh výuky pro uvedené žáky jsou někdy natolik odlišné od jejich spolužáků, že nelze zajistit podporu v rámci dostupných prostředků. Modifikovat učivo, vyučovat žáka, upravovat úlohy, zkoušet a klasifikovat nemůže asistent pedagoga. Pokud je třída naplněna více než 24 žáky a ve třídě je žák s výrazně odlišnými potřebami ve vzdělávání, je v nejlepším zájmu žáka, ale také jeho spolužáků, doporučit dalšího pedagogického pracovníka.
Např. U žáků s tělesným postižením a u žáků se závažným onemocněním bývá další pedagogický pracovník doporučován pro žáky s ve 4. stupni podpůrných opatření do třídy, v níž jsou zařazeni více než čtyři žáci s PO 3 a více. Ještě častěji je doporučen druhý pedagog (v rozsahu 1/2 úvazku) do třídy, kde se vzdělává žák se závažným postižením, nebo onemocněním, který má ze zdravotních důvodů různá omezení při vzdělávání (např. onkologické onemocnění v době, kdy je žák léčen imunosupresivou po transplantaci, žák na podpoře dýchání např. při spinální atrofii, čekající na transplantaci, se závažným autoimunitním onemocněním). Jedná se vždy o žáky, u nichž dopad primární diagnózy do možnosti vzdělávání je tak zásadní, že jim lékař nedoporučí docházet do kolektivu spolužáků.

Bude-li přijata novela Školského zákona v navržené podobě, bude omezeno právo některých žáků na vzdělání. V důsledku toho může být vyvíjen tlak na zákonné zástupce nechat si děti v tzv. domácím vzdělávání (§ 41 ŠZ). Půjde především o žáky s velmi závažnými stupni znevýhodnění, u kterých je diskutabilní, zda zákonný zástupce může nahradit vysoce kvalifikovaného pedagogického pracovníka a své dítě vzdělávat v rozsahu, který mu poskytne škola. Mimo to si většina rodičů přeje své zdravotně znevýhodněné dítě vzdělávat ve škole, kde děti mohou navazovat přirozené sociálně komunikační vztahy, těšit se z pobytu v kolektivu.

Rodičům to pak pomůže nejen zajišťovat finanční prostředky pro rodinu, ale také si psychicky odpočinout od každodenní péče o své děti.

Socioekonomický statut těchto rodin je přitom důležitým aspektem, neboť při zátěži, kterou přináší každodenní péče o žáka s vážným zdravotním znevýhodněním budou rodiny znevýhodněny dalšími faktory, které přinese jednak péče o dítě, ale také jeho vzdělávání. V těchto případech je pravděpodobné, že by musel některý z rodičů zůstat s dítětem doma, učit ho a rodina by se nejspíš stala závislou na sociální pomoci státu. Tato varianta jednoznačně znevýhodňuje již znevýhodněné rodiny a přináší další zátěž pro ně i pro stát.

Upozorňujeme, že uvedené podpůrné opatření další pedagogický pracovník je využíváno ojedinele, v situacích, kdy není jiná možnost, jak zajistit kvalitní vzdělávání pro žáky s těžšími stupni znevýhodnění. APSPC žádá MŠMT, aby tuto variantu úpravy § 16 nerealizovalo! V opačném případě je nutné v příslušných dokumentech oficiálně uvést, že pro některé žáky není základní vzdělání dostupné, tedy nemůže být ani povinné.

Mgr. Zuzana Žampachová
Předsedkyně APSPC

Mgr. Jana Barvíková
Místopředsedkyně APSPC

Součástí dokumentu je příloha ke stanovisku APSPC